

Engolit en les antípodes del nostre petit món. Sensacions de l'estiu del 2017 a Austràlia

Ignasi Aldomà

Es pot veure Austràlia? És abastable? Es pot arribar a tocar, visitar, conèixer,...?

Un dubte major ens assalta al cap de dos mesos de trajecte continuat pel continent, d'una mena de *road movie* per 19.000 quilòmetres que van del sud-oest cap al nord a través de la costa de l'oceà Índic per tornar cap al sud pel centre pristi i remuntar des del sud-est cap al nord-est per la costa del pacífic. Enmig de la platitud com a lema, un salt concatenat i de vegades brusc entre l'Europa temperada i freda i el tròpic humit passant per diferents matisos dels climes desèrtics i els mediterranis, tot això enmig de l'hivern austral. Repetició de caràcters i trets culturals familiars en un marc físic estrany, un immens zoològic de codis indesxifrables. Una sensació final d'inabastabilitat que genera una ansietat de conseqüències físiques, un desgavell mental que tardarà uns mesos a dissoldre's i desaparèixer. L'ansia de trobar un ens que ha quedat insatisfeta, impossibilitada d'acomplir-se; necessitada d'una digestió que conclusió també imprevisible.

1. A poc de sortir de Perth, punt d'arribada occidental del gran continent, el desert i la planúria s'imposen en 360 graus a la rodona. Un paisatge que serà el més habitual de 19.000 quilòmetres de deriva omnicaomprensiva.

Retrobar les ciutats; cap problema! Les ciutats australianes mantenen grans semblances amb les dels Estats Units, amb el model que es va estenent i imposant a la resta del món. En els gratacels del barri central posem totes la simbologia de la prosperitat industrial, del poder de la banca i les grans empreses que asseguren la solidesa i projecció del país o la metròpoli. Conquesta de l'espai celestial i conquesta de la duresa i força del marbre o el granit, la lluentor i hieratisme dels murs de vidre que cobreix els acoblaments de ferro.

Cada metròpoli també amb les seves peculiaritats gens menyspreables. Sydney, la capital econòmica i cultural indiscutible, amb la seva opulència desbordant de seus empresarials i centres comercials. Melbourne amb els signes inconfusibles de la capitalitat econòmica i política ostentada en el gran període industrial del dinou i principis del segle XX, i que encara conserva la primacia comercial i portuària. Brisbane jugà la carta de l'expansió cap al nord est, primer industrial i després clarament centre de serveis de la gran Florida del continent, amb la *Gold Coast* al sud i la *Sunshine Coast* al nord. Adelaide, que havia estat la primera implantació destinada a ser capital, s'escapà de l'entorn d'immigrants convictes que impregnà les altres grans ciutats i du penjada la medalla de metròpoli de ciutadans lliures i cultes que han sabut crear-se un entorn urbà amable farcit de parcs. Perth és la cinquena metròpoli, la més nova, que nodreix la seva gran expansió moderna de la potència minera del magne estat de Western Austràlia. Howard a l'illa de Tasmània i Darwin, en l'extrem nord del continent, completen el quadre de grans ciutats que exerceixen alhora de capital dels estats federats de la nació; encara que en aquests dos casos la magnitud demogràfica és molt més modesta i ja no podem parlar de metròpolis. Com és també el cas de Camberra, amb les seves institucions del Govern central i

amb els grans equipaments culturals que ens recorden el Mall de Washington i amb les ampul·loses dimensions de carrers i espais que ens remeten al Berlin imperial: un espai tan poc transitable a peu que el vianant perdut ha d'anar buscant senderes entre jardins i aparcaments per esquivar l'esgotament.

Cada metròpoli amb la seva manera d'encarar-se amb el mar -perquè la població australiana es concentra a les costes i els centres metropolitans també, amb l'excepció forçada de la capital. Sydney és en aquest cas l'exemple privilegiat i d'aquí li venen en part els galons: la magnífica i magníficent badia resguardada de l'oceà Pacífic. També Melbourne té la seva gran badia, encara que la ciutat neix i s'incrusta en la desembocadura del riu Yarra. De la mateixa manera que Adelaide ha aprofitat el riu Torrens i Brisbane juga amb l'enroscament del riu del mateix nom, aprofitat per la navegació. Mentre Perth queda una mica més endins, en els meandres del Swan River, que no deixen de tenir la seva marina annexa al centre urbà.

Les grans ciutats són la salsa en la qual es mou la població a Austràlia; ho són avui i ho eren fa cent-cinquanta anys, i ho són com cap altre lloc al món. La meitat dels vint-i-tres milions d'australians viuen a les àrees metropolitanes de Sydney i Melbourne, dos de cada tres a les cinc principals ciutats milionàries. Si sumem les altres ciutats, majoritàriament enganxades a la costa o, millor dit, en determinats punts de la costa agraciats en el seu clima i les seves terres, arribarem a una proporció extraordinària de població.

2. Situada en el millor port refugi, Sydney ha esdevingut la capital econòmica indiscutible i mostra tota l'opulència del país a través del seu perfil i de les interioritats del seu centre de negocis.

Què la població australiana sigui tan urbana té molt a veure amb el fet que el país neix amb la civilització industrial incorporada, com passa als Estats Units; només que a Austràlia la immigració europea és encara més tardana i no es comença a notar fins a la segona part del segle XIX. Les ciutats són la porta d'entrada natural dels immigrants que arriben i s'hi queden majoritàriament. I els australians mantenen com cap altre nou territori de colonització una relació directa amb el seu territori "metropolità", amb l'Europa dels seus orígens. Impossible no trobar algun australià vinculat familiarment amb algun poble o ciutat propera propers. El seu llarg viatge europeu és preceptiu i els lligams europeus de l'australià no es desfan gens fàcilment, fins al punt que els dubtes de fidelitat nacional sorgeixen repetidament i arriben fins a les més altes instàncies polítiques.

Fora d'aquests punts urbans situats a la perifèria del continent, vora la costa, poca cosa més trobem. Austràlia és un continent dual, fet d'algunes perifèries que concentren riquesa i població en contrast radical amb la immensitat restant lliurada als boscos, els matollars i la pols; les ciutats i el *bush*.

En els moments d'eufòria de la primera gran industrialització, el geògraf Griffith Taylor es quedà sol preveient la impossibilitat que Austràlia esdevingués una gran nació. El *bush* i la secada que l'acompanya i que castiga les terres del gran continent representen un límit infranquejable. La

immensa majoria dels colons el consideraren un derrotista: no volien renunciar al somni de convertir-se en els grans Estats Units d'Àsia. La realitat al cap dels anys s'ha anat imposant, encara que encara no sabem ben bé si estem en una illa o en un continent.

Com s'han imposat les conseqüències geoestratègiques aparellades a la situació en el concert planetari, de manera poc o gens volguda pels australians: país d'un cul de món que ha de repenjar-se en algun pare poderós. Ni els australians han deixat de banda el paraigües de la reina d'Anglaterra i rebutgen en el referèndum de 1999 de convertir-se en república. Ni deixen de córrer darrera les decisions del gran aliat americà que els protegeix des que la potència colonial mostrà les seves febleses –tractat ANZUS de 1951 amb Nova Zelanda i els Estats Units.

3. El potencial productiu agrícola es concentra a la part sud-oriental i en una estreta franja costanera que es troba representada per una gran diversitat agroclimàtica que ofereix gran varietat de fruits i fonamenta el sosteniment del país.

Els súbdits australians són de ciutat, però si algun cor té Austràlia és el seu *bush*, la seva continentalitat rural o salvatge. Les ciutats són australianes, però també podrien ser una baula més de la cadena metropolitana del sud-est asiàtic, de Nord-Amèrica o el Japó, separades per cinc, nou o quinze hores de vol. Austràlia necessita el *bush* per explicar-se, un *bush* amb, naturalment, molt més suc que la versió plantofes que ha deixat la sèrie Crocodile Dundee. Si algun dia, ves a saber, el *bush* es transformés en un verger, assistiríem al naixement d'una altra gran nació.

El *bush*, el continent interior, és en el seu origen, com tothom sap, aborigen, de les tribus aborígens, que prefereixen ser reconegudes com a Kooris: “el nostre poble”. Els colonitzadors d'Austràlia s'inventaren la fal·làcia jurídica del *Terra nullius*: com els aborígens són pocs i no treuen profit de la seva terra, doncs, els colons nouvinguts tenen tot el dret a apropiar-se'n. L'autoconvenciment és notable i notori, fins al punt que els blancs nouvinguts creen a finals del segle XIX l'*Australian Natives Association* per oposar-se als immigrants no europeus. La salvaguarda de la puresa de la immigració fou una obsessió molt nacional, dels colons blancs bàsicament anglòfons, fins que la Segona Guerra Mundial no imposà l'evidència que els nombrosos veïns se'ls podien menjar en quatre dies i calia ser més colla més defensar-se i prosperar.

Amb el sentiment d'autenticitat i propietat adquirit pels colons, la marginació o eliminació dels aborígens, uns aborígens teòricament sortits de l'edat del ferro, estava servida. Desapareixen pràcticament de l'illa de Tasmània i fan mutis en moltes àrees. Però, quan les noves corrents dels drets humans banyen el planeta, els aborígens resulta que encara existeixen i tornen a treure cap. Els reconeixements legals comencen a arribar i a dia d'avui, després de la decisió Mabo de 1990, generen no pocs problemes de propietat i altres drets als colons o australians. I els aborígens esdevenen a poc a poc els representants per antonomàsia del *bush*; els guardians de les paraules, els usos i els sabers transmesos de generació en generació. Contra la tinença parcial i els coneixements fragmentaris o irrellevants dels nous colonitzadors, els aborígens

oposen la tinença d'uns coneixements, unes arts i una espiritualitat profunds i holístics. ¿Podrà el teixit de llengües i cultures aborígens actualment fragmentat, delmat i encongit de manera dramàtica –una cinquena part com a molt parlen llengües autòctones-, retrobar un muscle nou i constituir-se en un artefacte cultural modern?

En qualsevol cas, hauran aconseguit que el mite del Far West americà esdevingui definitivament impossible a Austràlia. Sí que els colons blancs constitueixen els propietaris efectius de l'immens continent interior parcel·lat i encerclat de filferro, mentre els aborígens han quedat relegats als indrets més remots i inhòspits. Sí que desenvoluparen un esperit propi de personatges indòmits de frontera, molts d'ells excaptius acostumats a passar per damunt de les normes oficials. Sí que el seu estil personal molt identificat amb el cowboy americà ha hagut d'extremar l'optimisme per superar les dificultats d'un entorn particularment inhòspit, sense renunciar alhora a la solidaritat dels veïns. Però al cap dels anys ha hagut de començar a girar els seus interessos des de la seva agricultura d'espècies massivament importades i la cultura calcada de les seves potències colonials cap als productes, les formes i els coneixements ancestrals ¿És el pas previ per al casament o la immersió en la cultura dels qui no fa massa eren els seus mossos, esclaus o ningú?

Ara per ara en el país del cangur, les cultures i els pobles aborígens es troben, amb les degudes excepcions, a hores llum de les dels veïns blancs. No és un diàleg de sords, però sí de dos registres lingüístics que no es troben. Com la paraula cangur, que prové del "no entenc" que responien els aborígens a les preguntes dels colonitzadors blancs; aquests la convertiren en el nom universal de l'animal.

4. Els aborígens o kooris han assolit un poder identitari i polític notori, encara que es trobin notablement marginats socialment i relegats a les àrees desèrtiques o poc productives, on es troben també les bel·leses naturals i parcs del país, com el Kakadu National Park.